

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 9

Fylke: Vest Agder.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Laudal.

Emne: Lauving

Bygdelag: Øvreheia.

Oppskr. av: O.G. Bruskeland

Gard: Bruskeland

(adresse): Mandal

G.nr. 8 Br.nr. 2

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. **Eiga røynsle.**

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

A. 1.

Nu omtrint slutt med lauving. Kun enkelte litt ospelauv mest til hestefør. Før 50-60 år siden alm. å "laua" når det var dårleg høiår. Var nærmest betraktet som hjelpefør. Avtatt eftersøm gårdene er blitt bedre oppdyrket, man har fått kunstgjødsel og det er blitt mindre arbeidshjelp. Ikkje lauving under siste verdenskrig. anderledes end vanleg.

2.

Om våren når bjørkeknoppene åpnet sig og bladene kom litt iveri. Man "kjyllet" bjørketreene, hakket småkvistene med øg føret kyrne med det ved siden av. Det var før å spare på høi og halm. Før 50-60 år siden vanleg brukt, iallfald i år med lite ståfør og sein vår. Nu helt slutt.

I håballen rispet mann litt røgnelauv til attåtfør før småkalve som var før små til å ha ut på beite. ^{gullgrisen.} Førresten bruktes ikkje risping. Man hakket med sigd eller laukniv av "ljåbrot" eller "braut" øspekvistene og laget kjerv.

Før slåttten lauvet man bjørk, -det ble hakket, båret eller kjørt heim og lagt utover løegulvet .m.v. til tørk. Der ble det så liggende som et underlag før høiet. I slutten av slåttøna og når denne var ovee, vanleg første halvdel av august, var serlig tia før lauving. Bjørk ble hakket og lagt til tørk på trev, øver høiet og i skur. Det ble ikke kjervet. Det faldt før tett og hadde lett før å mugne. Osp ble deri mot kjervet og kjervene reist på høistaen, på trev og låvegulv. Man brukte bare øks, sigd og tildels laukniv.

Lauving.

- 4 Ved lauving på eftersommeren var det vanleg å hogga tre-
ene ned- "å styva". Om våren å, kjyllå. Man kjylde helst
bjørk i selbakkene og først når de var nokså store-ial-
fald ~~5/6~~ 5-6 m. Der gikk nok minst 6-7 år før de kunde
kjylles pånytt. Egentlige kjylletre som i andre strøk av
landet t.d. i fjørbygderne findes ikkje.
- 5 Bjørkelauv ble tildels tørket på bakken. Hesjing o. lign.
brukt ikkje. Man vilde det skulde tørkes i skjyge og
under tak, - luftig, men ikkje sterk vind. Stakk bruktes
ikkje. Å ta det ind halvtørt og så presse^{det} er ukjendt.
6. Man tok lauv der det høvde, mest i utmarken. En mann styv-
de, 2-3 hakka eller braut og "kjelde". Som dagsverk regna
dei med ~~8/8~~ 80 til 100 kjerv pr voksen, pr dag. med omlag
15 cm. tvermål på kjerven. Hertil kom så arbeidet med å få
lauvet heim. Gikk det an bruktes å kjøyra og forresten å
bera det-kanske begge dele, - på ryggen eit stykke og så
videre med hest.
7. Karene brukte øksa, kvindfolk og barn sigden. og ellers som
8. det høvde. Når lauvet var tørt ble det lagt sammen i stae.
og helst dekket med halm efter treskinga.
- Sauene fekk lauv, men også kyr og hesten fekk ospelauv,
ein kjerv til nattfør. Stod den inne om dagen, så ein kjerv
eftermiddag. Til kyr sløg ein vanleg først på lauvet varmt
vann, - man la det i "døislekjeret" Så fekk dyra vannet som
drikke og det oppbløite lauv som stråfør. Mengden kan
ikkje oppgis.
9. Ospelauv ble nok rekna som det beste. Askelauv hadde me
ikkje. Bjørkelauv var også rekna som godt til kyr. Ein rekna
med at det gav feitare mjølk.
10. Almelaug var her ikkje. Til grisen bare litt rispa ferskt
røgnelaug på fersumaren.
Ikkje fellesskap, difør fell spørsmål 11 til 15 bort.

nr.9 Lauving

B. Lauv som rakes sammen på bakken

- 1 Denslags kaldtes "daulau" i dagleg tale. (Dødt lauv)
- 2, Til før bruktes kun det som muligens ble raket sammen fra "tuntre" eller einskilde tre i engkantene. Som før uten betydning.
- 3 og 4. Ble raket sammen med rive og fraktet heim i sekker.
5. Det var arbeide før kvinner og barn.
Fra skøgkanten m.v. ble tildels raket sammen endel og brukt til "bøs", stø^l under grisen eller i fjøset. Vanleg ble det blandet med endel mose og andet rusk.
Ble slikt brukt som før, -var det som utpreget nødfør.
Ble ikke brukt under krigen, -har alltid spillet en helt ubetydelig rolle og spiller fertiden ingen rolle.

Mandal 12 mars 1950

O. h. Mørshel and

4111

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING